

UPPSALA TINGSRÄTT

DOM
2010-04-20
Meddelad i
Uppsala

Mål nr
T 4350-07

PARTER**KÄRANDE**

Diskrimineringsombudsmannen, DO, 202100-6073
Box 3686
103 59 Stockholm

Ombud: Jur. kand. Ulrika Dietersson och Anders Wihelmson
Diskrimineringsombudsmannen
Box 3686
103 59 Stockholm

SVARANDE

Uppsala kommun, 212000-3005
753 75 Uppsala

Ombud: Kommunjuristerna Hanna Asp och Helena Bavrell Östblom
Uppsala kommun
753 75 Uppsala

DOMSLUT

1. Tingsrätten förpliktar Uppsala kommun att till envar av A och B betala 15 000 kr och till C 30 000 kr. På beloppen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 september 2007 till dess betalning sker.
2. Diskrimineringsombudsmannen ska ersätta Uppsala kommun för dess rättegångskostnader med 112 919 kr jämte ränta därpå enligt 6 § räntelagen från den 20 april 2010 till dess betalning sker.
3. Sekretessen enligt 21 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska bestå i målet för de uppgifter i tingsrättens akt som har förebringats vid förhandling inom stängda dörrar som kan röja uppgifter gällande A, B och C:s identitet.

Dok.Id 260860

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1113 751 41 Uppsala	Kungsgatan 49	018-16 72 00 E-post:	018-16 72 82	måndag – fredag 08:30-16:25

BAKGRUND

Familjen X invandrade från Somalia till Sverige för cirka 15 år sedan och är bosatt i Uppsalaområdet. Familjen består av fadern A, modern B, dottern C samt därtill fyra yngre döttrar. Alla barnen är födda i Sverige och samtliga familjemedlemmar är svenska medborgare.

Den 13 maj 2004 kom fadern A och dottern C till distriktssköterskan vid BVC för ett rutinbesök. Vid besöket berättade A att C under sommaren 2004 skulle resa utomlands tillsammans med bland annat en moster för att besöka några släktingar.

Den 11 juni 2004 inkom en anmälan till socialnämnden i Uppsala kommun (härefter kommunen) från distriktssköterskan enligt vilken distriktssköterskan misstänkte att C skulle ha könsstympats under resan. I anmälan uppgavs bl.a. att A och B lämnat olika uppgifter om vilket land i Afrika som skulle besökas.

Socialnämndens handläggning bestod därefter av ett möte med föräldrarna den 13 september 2004, telefonsamtal med A och B, ett beslut om att inleda en utredning enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453) samt ett beslut om att inge en polisanmälan om misstänkt könsstympning den 16 mars 2005, vilken ingavs till polismyndigheten den 21 mars 2005. Med anledning av polisanmälan inleddes en förundersökning, vilken ledde till förhör med föräldrarna samt polishämtning av dottern C från skolan till Akademiska sjukhuset för gynekologisk undersökning. Undersökningen visade att C inte var könsstympad och förundersökningen lades ner den 21 februari 2006. Dottern C var under den aktuella perioden mellan tio och elva år gammal.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (härefter DO) väckte den 13 april 2007 talan mot kommunen och yrkade att kommunen skulle förpliktas utge skadestånd till envar av A, B och C. Till grund för sin talan påstod DO att kommunen vid sin handläggning av ärendet gjort sig skyldig till sex olika diskriminerande handlingar. Fyra av de sex handlingarna var hänförliga till tiden före januari 2005. I mellandom som meddelades den 9 juni 2008 fastställde Uppsala tingsrätt att DO:s talan var

preskriberad enligt 23 § lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering såvitt avser de handlingar som företogs av Uppsala kommun före januari 2005. Svea hovrätt fastställde den 28 maj 2009 tingsrättens mellandom.

Målet har därefter återupptagits. DO har frånfallit en av de två påstådda skadeståndsgrundande handlingarna som är hänförliga till år 2005. Som skadeståndsgrundande handling åberopas numera endast den anmälan som socialnämnden ingav till polisen den 21 mars 2005.

Parterna är eniga om att tillämplig lag i målet är lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering m.m.

YRKANDEN M.M.

DO har yrkat att kommunen ska förpliktas utge skadestånd med 100 000 kr till envar av A och B samt med 150 000 kr till C, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 27 september 2007 tills betalning sker.

Kommunen har bestritt yrkandena. Inget belopp har vitsordats som skäligt. Ränteyrkandet har vitsordats. Om tingsrätten skulle finna att skadestånd ska utgå, har kommunen yrkat att detta ska jämkas till noll.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER

DO

A, B och C har somalisk etnisk tillhörighet, vilket har varit känt av socialnämnden. Socialnämnden i Uppsala kommun har till polisen anmält misstanke om att C hade könsstympats. Anmälan har riktats mot hennes föräldrar A och B. Anmälan från socialnämnden innehöll inga sakliga omständigheter till stöd för misstanken utan

denna grundades uteslutande på A, B och C:s somaliska ursprung. Kommunen har därigenom gjort sig skyldig till direkt diskriminering.

I vart fall har A, B och C genom polisanmälan behandlats sämre av socialnämnden än hur andra personer med svensk etnisk tillhörighet skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation. Hade det varit fråga om etniskt svenska föräldrar som var misstänkta för ett grovt brott mot sina barn som t.ex. misshandel eller sexuella övergrepp skulle kommunen ha vidtagit ytterligare utredningsåtgärder och inte beslutat om polisanmälan på ett lika bristfälligt underlag. Skillnaden i behandling har samband med familjens etniska tillhörighet.

Som en följd av anmälan har C hämtats av polis i skolan och tvingats till en gynekologisk undersökning. Undersökningen visade att C inte blivit könsstympad.

Kommunen

Kommunen har inte gjort sig skyldig till direkt diskriminering. Det bestrids att det finns ett orsakssamband mellan familjens etnicitet och polisanmälan. Det fanns flera andra skäl till att polisanmälan gjordes. Föräldrarna samarbetade inte i utredningen och socialtjänsten kunde inte komma vidare i utredningen. Detta minskade inte socialtjänstens oro för att ett brott hade begåtts. Därför gjordes polisanmälan.

Vad gäller DO:s andrahandsgrund bestrids att det går att göra en adekvat jämförelse med andra personer då det saknas en jämförbar situation. Könsstympling är ett specifikt engångsbrott och ingen adekvat jämförelse kan göras med andra ärenden eftersom varje ärende hos socialtjänsten är unikt och baseras på individuella bedömningar. En polisanmälan är heller ingen utredningsåtgärd utan är fristående från utredningen och kan göras när som helst av socialnämnden när en misstanke om brott mot barn föreligger.

Om tingsrätten finner att det kan finnas jämförbara situationer gör kommunen gällande att det förhållandet att man inte hört referenspersoner innan polisanmälan gjordes saknar samband med den åberopade diskrimineringsgrunden d.v.s. familjens etnicitet.

På grund av föräldrarnas ovilja att träffa tjänstemännen kom inte utredningen i gång över huvud taget, man kunde inte göra upp en plan, höra föräldrarnas inställning till att höra referenspersoner, och man fick heller inte prata med flickan eftersom detta kräver föräldrarnas samtycke.

Om tingsrätten finner att kommunen gjort sig skyldig till direkt diskriminering ska skadeståndet jämkas till noll kr eftersom det föreligger särpräglade omständigheter. Socialtjänsten har en lagstadgad skyldighet att utreda barns behov av skydd och stöd och ska göra en polisanmälan så snart det finns misstanke om brott mot barn. Detta föreligger oaktat att en förälder kan känna sig kränkt och det skulle då inte vara skäligt att döma ut skadestånd.

UTVECKLING AV TALAN

DO

Fadern A och en av de övriga döttrarna besökte den 13 maj 2004 distriktssköterskan vid en vårdcentral för ett rutinbesök. Vid besöket berättade A att dottern C under sommaren skulle åka till Kenya tillsammans med bl.a. en moster för att besöka släktingar som C aldrig hade träffat. Denna information föranledde distriktssköterskan att kräva att hon skulle få träffa och undersöka C efter hennes hemkomst. A förklarade att det saknades anledning för distriktssköterskan att träffa C, som dessutom på grund av C:s ålder, 10 år, vid denna tidpunkt inte omfattades av barnhälsovårdens verksamhet. Distriktssköterskan kallade föräldrarna till ett möte som kom att äga rum den 26 maj 2004 då modern B inställde sig. Vid mötet deklarerade distriktssköterskan att hon var orolig för att C under vistelsen — som distriktssköterskan påstod gällde Somalia — skulle bli föremål för könsstympning. B förklarade att resan skulle gå till Kenya, att föräldrarna var emot könsstympning och att det inte fanns någon som helst risk för att C skulle könsstympas under resan. Distriktssköterskan anmälde den 9 juni 2004 till socialtjänsten i Uppsala kommun att hon misstänkte att C skulle könsstympas

vid resan. I anmälan uppgav distriktssköterskan bl.a. att föräldrarna uppgivit olika resmål.

Distriktssköterskans anmälan inkom till socialnämnden den 11 juni 2004, samma dag som C avreste till Kenya. Socialnämnden, genom handläggaren [REDACTED] inledde handläggningen av anmälan genom att tillskriva föräldrarna och föreslå ett möte den 19 augusti 2004. Socialnämndens enda skäl för att inleda en utredning av ärendet kunde ha varit att stödja och hjälpa C i det fall en könsstympling skulle ha skett eftersom något skyddsbehov inte förelåg. C hade ju redan rest till Kenya.

Inför mötet kontaktade A [REDACTED] och framförde önskemål om att den som gjort anmälan, d.v.s. distriktssköterskan, skulle vara närvarande vid mötet. Mötet sköts därför upp till den 13 september.

Vid mötet den 13 september deltog föräldrarna, [REDACTED] distriktssköterskan och chefsläkaren [REDACTED] som hade inbjudits för att vara ett stöd för distriktssköterskan. [REDACTED] övertog ledningen för mötet genom att på ett kränkande och otrevligt sätt bl.a. deklarerade för föräldrarna att "här i Sverige fick man enligt lag inte misshandla barn genom könsstympling". A och B uppfattade att [REDACTED] ansåg att föräldrarna var skyldiga till könsstympling. A förklarade att familjen var emot könsstympling och att C inte hade könsstympats under resan till Kenya. På grund av [REDACTED] agerande och [REDACTED] underlåtenhet att ta kontroll över mötet avbröts detta genom att först A och därefter B lämnade mötet.

Under slutet av augusti och i början av september 2004 förekom två telefonsamtal mellan [REDACTED] och A. Vid ett av dessa samtal förklarade [REDACTED] att en läkarundersökning var det enda sättet för föräldrarna att bevisa att C inte hade blivit könsstympad. A förklarade att familjen var emot könsstympling, att C inte hade blivit könsstympad men att de skulle gå med på en läkarundersökning om socialtjänsten betalade skadestånd om det visade sig att C inte var könsstympad. Detta kunde [REDACTED] inte acceptera. Vid det andra telefonsamtalet förklarade A återigen att C inte

hade blivit könsstympad, varvid A fick till svar att “även om ni inte har gjort det — är ni ändå somalier”.

Dagen efter mötet, den 14 september 2004, beslutade enhetschefen [REDACTED] att inleda en formell utredning av ärendet enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen. Enligt socialtjänsten gjordes därefter försök att få till stånd ett möte med föräldrarna den 30 september och den 4 oktober 2004. Föräldrarna gör gällande att de inte fått kallelse till eller information om något möte. Socialtjänsten försökte därefter inte få kontakt med personer som kunnat lämna information om familjen, exempelvis lärare, annan skolpersonal, skolsköterska eller C:s moster med familj som deltog vid resan till Kenya. Inte heller har socialtjänsten försökt att få till stånd ett möte med C för att från henne få information som kunde styrka eller avfärda misstanken om könsstympning.

Den 16 mars 2005 beslutade Östra distriktsnämnden att inge en polisanmälan om misstänkt könsstympning av C, vilken ingavs till polismyndigheten den 21 mars 2005. Polisanmälan föranledde att en förundersökning inleddes. Föräldrarna förhördes under sensommaren 2005 och under hösten 2005 utsågs en särskild företrädare, advokaten [REDACTED] för C enligt 1 § lag (1999:997) om särskild företrädare för barn. Efter [REDACTED] medgivande genomfördes den 1 december 2005 en för C mycket kränkande polishämtning av henne från skolan för att föras till Akademiska sjukhuset i Uppsala. C utsattes där för en fullständig gynekologisk undersökning som utvisade att hon inte var könsstympad. Den 21 februari 2006 lades förundersökningen ner.

Kommunen

Det bestrids att det finns ett orsakssamband mellan familjens etnicitet och polisanmälan. Kommunen har inte gjort sig skyldig till direkt diskriminering. Det fanns flera andra skäl till att polisanmälan gjordes. Ärendet påbörjades genom en anmälan från en distriktsköterska som uttryckte oro för att ett brott mot barn skulle begås. Flickan skulle, som distriktsköterskan uppfattat det, åka till Somalia. Hennes föräldrar gav olika besked om var flickan ska åka, och föräldrarna ville inte låta henne

träffa flickan. Flickan var också i den ålder då könsstympling brukar ske. Med den kännedom distriktsköterskan hade om familjen gjorde hon därför en anmälan.

Eftersom socialtjänsten hade fått uppgift om att flickan redan åkt till Somalia när anmälan kom in skickades först den 17 juni 2004 ett brev, ställt till modern, med förslag på tid till ett möte i augusti 2004 för att samtala om C och hennes situation. På grund av att fadern A ville att anmälände distriktsköterska skulle vara med vid mötet för att lämna en förklaring till varför hon gjort en anmälan, ändrades dock mötestiden till den 13 september 2004. Föräldrarna lämnade dock mötet. ██████████ kontaktade föräldrarna samma dag för att beklaga hur mötet slutade. Hon pratade med modern och kallade till ett nytt möte den 30 september.

██████████ har vid telefonsamtal med föräldrarna kallat dessa till möten den 30 september och den 4 oktober 2004. Utan förklaring uteblev föräldrarna från båda mötena. Fadern uppgav dock vid telefonsamtalet den 4 oktober 2004 att de inte hade för avsikt att komma på något möte med socialtjänsten framöver.

Under hösten tog handläggande socialsekreterare en rad externa kontakter för att bl.a. få information om könsstympling. Eftersom föräldrarna vägrade att samarbeta var det inte möjligt att få till stånd ett möte och man kunde därför inte utreda ärendet. Innan polisanmälan gjordes har socialtjänsten konsulterat bl.a. åklagare, en socialkonsulent på länsstyrelsen och socialtjänsten i Göteborg. Därefter har en sammantagen bedömning gjorts att en polisanmälan skulle lämnas in. Polisen och åklagarens agerande efter anmälan visar att denna var befogad, då en förundersökning inleddes och poliserna förhörde föräldrarna, en särskild företrädare förordnades och flickan hämtades. Polis och åklagare har blivit JO-anmälda efter detta, men JO har inte riktat någon kritik mot agerandet. Detta är omständigheter som åberopas till stöd för att kommunens anmälan var sakligt grundad.

UTREDNINGEN

På DO:s begäran har A och B hörts under sanningsförsäkran. DO har åberopat skriftlig bevisning i form av polisanmälan, beslut om polisanmälan samt underlag för besluten, delar ur kommunens Handbok för utredningar som rör barn och unga 0-20 år, Länsstyrelsens i Uppsala läns beslut 2006-05-22, dnr 701-13090-05 och JO:s beslut 2007-04-25 med dnr 3339-2006.

Kommunen har åberopat vittnesförhör med familjerättssekreteraren [REDACTED] enhetscheferna [REDACTED] och [REDACTED] med samt kammaråklagaren [REDACTED]. Som skriftlig bevisning har kommunen åberopat minnesanteckningar förda av [REDACTED].

De som har hörts har berättat i huvudsak följande.

A

Någon gång under sommaren 2004 besökte han och en av hans döttrar vårdcentralen. De hade gått till distriktsköterskan i nästan 10 års tid och hon kände familjen väl. När hon frågade vad de skulle göra på sommaren, nämnde han att dottern C kanske skulle åka till Kenya. Resten av familjen skulle inte åka.

Något senare, när han var på sitt arbete, ringde hans fru B honom och sa att distriktsköterskan ville träffa dem. Eftersom han inte kunde komma, träffade B henne ensam. Distriktsköterskan sa att C skulle kunna komma att bli könsstympad eftersom C skulle åka till Somalia. B förklarade att C skulle åka till Nairobi i Kenya och inte till Somalia och försäkrade att C inte alls skulle bli könsstympad. Han är emot könsstympning och avskyr den företeelsen. Efter ett telefonsamtal fick de sedan reda på att de var anmälda och att man skulle ha ett möte eftersom de skulle ha sänt C till Somalia.

Han ville att distriktsköterskan som anmält dem skulle närvara och tog kontakt med [REDACTED] om detta. När de kom till mötet var en äldre man med vilket gjorde

honom överraskad. Han kommer inte ihåg att han skulle ha fått ett brev om att denne skulle närvara. Handläggaren sa att distriktsköterskan ville att mannen, en läkare, skulle närvara. Han ställde frågor till distriktsköterskan om varför de blivit anmälda men den äldre mannen tog över samtalet, vilket han inte tyckte om. Mannen blev anklagande och sa "här i Sverige får man inte göra så, här finns lagar i Sverige". Han kände sig anklagad som att han skulle vara förövare. Han tyckte det var meningslöst att bli anklagad och gick därifrån.

Efter mötet hade han tre telefonsamtal med [REDACTED] som sa att de skulle träffas. Han sa då att han inte ville träffas mer och att föräldrarna var emot könsstympling. Han kommer aldrig att glömma vad [REDACTED] då sa, nämligen att "ni är ändå Somalier". Då kände han att vad han än gjorde inte spelade någon roll och det var det sista samtalet han hade med socialtjänsten.

I mars 2005 fick han en kallelse till polisen. Tingsrätten utsåg en särskild företrädare till C, men denne träffade eller pratade aldrig med C. Den 1 december 2005, en torsdag ringde hans fru och berättade att polisen hämtat dottern i skolan. Undersökningen visade att flickan var hel och normal. Ingen har brytt sig om dem; de är svenska medborgare men de har inte samma rättigheter som andra.

B

Hon blev kontaktad av en sköterska som ville träffa familjen. Sköterskan sa att hon var orolig för C och ville undersöka henne. De bestämde att de skulle ha ett möte och A ville att sköterskan som gjort anmälan skulle vara med. Vid mötet påstods att familjen begått brott. Då gick hon och A hem. Hon ville samarbeta med socialtjänsten men det blev inte något nytt möte och de fick heller inte något mer brev om detta. Däremot fick de ett brev om att de blivit polisanmälda. - Flickan C drömmer fortfarande om det som hände henne.

Hon arbetar i dag som familjerättssekreterare men vid den aktuella tidpunkten arbetade hon sedan 10 år som socialsekreterare. Hon minns inte ordagrant om vad som stod i anmälan från distriktssköterskan, men det handlade om en oro att C skulle skickas till hemlandet. När anmälan från distriktssköterskan kom sände hon ett brev till föräldrarna med kallelse till ett möte. Några dagar innan mötet ringde A och frågade vad det var för brev. A var uppriven och arg och hon försökte förklara innebörden i anmälan. Han sa att han inte avsåg att komma på mötet om den som gjort anmälan inte var med. Hon kontaktade distriktssköterskan som sa att hon ville ha en stödperson, en läkare, med sig. Detta meddelade hon A och B via ett brev. A kontaktade henne för att fråga om vem stödpersonen var och hon förklarade detta. Mötet ägde rum i september och varade i 15 minuter. Distriktssköterskan och stödpersonen överrumplade henne och de hade starka synpunkter på socialtjänstens handläggning av ärendet vilket gjorde att hon blev förvirrad och fick svårt att hålla ihop mötet. A lämnade möte i affekt och B följde strax efter.

Efter mötet ringde hon hem till föräldrarna och fick prata med B. Hon kom överens med henne om ett nytt möte men föräldrarna kom inte till detta. Hon hade därefter ett kort samtal med A där denne förklarade att de inte avsåg att komma på något möte med socialtjänsten. Hon hade sedan kontakt med på Länsstyrelsen om hur de skulle gå tillväga. Hon tog även kontakt med föreningen RISK, som hänvisade henne till socialtjänsten i Göteborg, och med åklagaren. Hennes dåvarande chef ville att något skulle hända med utredningen och man behövde ta ställning till om de skulle avsluta eller fortsätta med ärendet. Det var inte fråga om ett "LVU-läge". De satt med en oro att det kunde ha begåtts ett brott mot flickan och bestämde därför att de skulle polisanmäla. Hon har inte varit med om något ärende där föräldrarna inte kommit till informationsmöte.

[REDACTED]

Hon har arbetat som enhetschef i 25 år. Hennes roll som enhetschef är att ta emot anmälan. Efter en förhandsbedömning fattas sedan beslut om att avsluta med eller utan insats. I detta ärende gjordes en polisanmälan eftersom det fanns en oro för att ett barn utsatts för ett övergrepp. Misstanken bestod i att flickan var utsatt för könsstympning. I botten fanns en anmälan från en distriktsköterska som kände familjen väl. [REDACTED] försökte skaffa sig omvärldskunskap och hon uppmuntrades att inte negligera utredningen. Det fanns inte något överhängande hot och ingen anledning att gå in med ett LVU eftersom flickan redan hade åkt när de fick anmälan.

[REDACTED]

En utredning inom socialtjänsten inleds med att man kallar föräldrarna. Socialtjänsten skriver brev och söker upp föräldrarna och gör en utredningsplan. Man diskuterar med föräldrarna om vem man kan ta kontakt med. Ibland har man möjlighet att ta kontakt med andra, som t.ex. skolan.

Socialtjänsten kan göra polisanmälan om det finns misstanke att det har begåtts brott mot barn. Kommunen följer socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt de riktlinjer som kommunen utarbetat. Hon har aldrig varit i kontakt med ett ärende som rör misstänkt könsstympning.

[REDACTED]

Hon var förundersökningsledare under hela tiden förundersökningen bedrevs. Hon minns det som att det var fråga om en sedvanlig polisanmälan om än ovanligt fyllig. Från hennes sida fanns inte någon tvekan i att inleda en förundersökning och det gällde en misstanke om att ett barn for illa. Hon gör inte bedömningen om det var rätt eller fel att lämna in anmälan. Hon minns att hon fick information om vad föräldrarna sagt och att det skiljde sig åt om vad de sagt om var och med vilka flickan skulle åka.

Tingsrättens bedömning

Har A, B och C blivit diskriminerade?

DO har gjort gällande att A, B och C i första hand utsatts för direkt diskriminering enbart på grund av det faktum att de är somalier. I vart fall har A, B och C enligt DO genom polisanmälan behandlats sämre av socialnämnden än hur andra personer med svensk etnisk tillhörighet skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation. Den diskriminerande handlingen har påståtts vara den polisanmälan som kommunen gjorde den 21 mars 2005.

Tingsrätten ska i detta mål tillämpa den diskrimineringslag som gällde vid tidpunkten för händelserna, d.v.s. lag (2003:307) om förbud mot diskriminering (DFL). Enligt 10 § är diskriminering som har samband med, såvitt nu är ifråga, etnisk tillhörighet, förbjuden ifråga om bl.a. insatser inom socialtjänsten. I förarbetena till lagen anges att diskrimineringsförbudet enligt bestämmelsen omfattar såväl den verksamhet som utgörs av handläggning av ett ärende (myndighetsutövning) som faktiska handlingar, t.ex. information, rådgivning och uppsökande verksamhet (se prop. 2002/03: 65 s. 142 och 210). Tingsrätten finner inledningsvis att kommunens polisanmälan var en insats i socialtjänstens handläggning av ärendet och som sådan omfattas den av förbudet i 10 §.

Med direkt diskriminering avses enligt 3 § samma lag att en enskild person missgynnas genom att denne behandlas sämre än någon annan behandlas eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med t.ex. etnicitet.

I 21 § samma lag finns en särskild bestämmelse om bevisbördan i mål om diskriminering. Bestämmelsen innebär att, om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att vederbörande blivit utsatt för diskriminering, så är det svaranden som ska visa att diskriminering inte förekommit. Högsta domstolen har i avgörandet NJA 2006 s. 170 anfört att bestämmelsen är ett undantag från huvudregeln att den som påstår sig ha blivit utsatt

för en skadeståndsgrundande handling har att styrka detta samt att regeln ska tolkas som en presumtionsregel. Vilka omständigheter som är presumerande får bestämmas vid rättstillämpningen i det enskilda fallet. De omständigheter som ger denna presumerande effekt ska bevisas genom att åtminstone göras antagliga.

Tingsrätten delar DO:s uppfattning att det faktum att A, B kommer från Somalia har genomsyrat kommunens hela handläggning av ärendet. Disktriktsköterskan som gjorde den ursprungliga anmälan har, såvitt visat, grundat den på sin uppfattning att C skulle åka till Somalia. Den misstanke som kommer till uttryck i sköterskans anmälan, och som föranledde kommunen att inleda sin utredning, har enligt tingsrättens uppfattning otvetydigt haft ett samband med familjens somaliska etnicitet. Familjen har sedan reagerat mycket starkt på socialtjänstens krav på läkarundersökning av C, men de har även, vilket är ostridigt, med eftertryck förklarat för kommunen att de är emot könsstymning. Dessa omständigheter talar enligt tingsrättens mening för att A, B och C har blivit diskriminerade på grund av sin etniska tillhörighet och DO har i vart fall gjort antagligt att så varit fallet. Kommunen har därför att visa att det funnits objektivt godtagbara skäl för att inge polisanmälan.

Kommunen har anfört att föräldrarna inte samarbetade i utredningen och att socialtjänsten därför inte kunnat komma vidare. Bevisbördan för påståendet åvilar kommunen. Av utredningen har framkommit att A och B kommit till det första mötet. Att detta kom att avbrytas kan dessa knappast lastas för, vilket bl.a. framgån av ██████████ egen berättelse. Därefter har något nytt möte inte kommit till stånd och A har utförligt redogjort för hur föräldrarna såg på saken och att och att de därför inte velat träffa socialtjänsten ytterligare. Enligt tingsrättens mening kan familjens reaktion inför påståendet att de misstänktes ha begått brott mot sitt barn, i sig inte anses ge upphov till sådan misstanke att det funnits godtagbara skäl att inge polisanmälan. Det underlag som legat till grund för kommunens misstanke måste vidare betraktas som vagt. Enligt tingsrättens mening går det inte att bortse från att familjens ursprung samt föreställningen att somaliska flickor könsstympas förefaller ha varit de huvudsakliga orsakerna till att anmälan gjordes. Det är vidare ostridigt att kommunen inte tog kontakt med personer i flickans närhet, som t.ex. hennes lärare.

Såvitt känt är könsstympning ett ovanligt brott i Sverige men grova brott som förövas av förälder mot barn är i sig ingen ovanlig företeelse. Tingsrätten finner att kommunen inte lyckats visa att den - om fråga varit om etniskt svenska föräldrar som var misstänkta för ett grovt brott mot sina barn som t.ex. misshandel eller sexuella övergrepp – skulle ha beslutat att polisanmäla på ett lika bristfälligt underlag. Kommunen har inte heller lyckats visa att den inte skulle ha vidtagit ytterligare utredningsåtgärder om det varit fråga om svenska föräldrar. Vid en samlad bedömning finner sålunda tingsrätten att A, B och C genom polisanmälan behandlats sämre av socialnämnden än hur andra personer med svensk etnisk tillhörighet skulle ha blivit behandlade i en jämförbar situation.

Sammanfattningsvis menar tingsrätten att kommunen inte lyckats visa att den haft objektiva godtagbara skäl till att inge polisanmälan. Då kommunen inte lyckats visa att polisanmälan inte innefattat diskriminering av A, B och C på grund av deras etniska tillhörighet har den gjort sig skyldig till en diskriminerande handling och därför skyldig att utge skadestånd till A, B och C i enlighet med 16 DFL.

Skadeståndets storlek

Genom kommunens polisanmälan har A och B utpekats som brottsliga, medan C fått utstå såväl en polishämtning som en gynekologisk undersökning. Att C skulle få genomgå en sådan undersökning var en direkt, och av kommunens företrädare önskad, konsekvens av kommunens anmälan. Tingsrätten menar att den kränkning de berörda familjemedlemmarna har utsatts för har varit allvarlig.

Skadeståndsbelopp enligt diskrimineringslagen har förutsatts ligga på en högre nivå än ersättning enligt skadeståndslagen för kränkning på grund av brott och en överträdelse av diskrimineringslagen ska generellt ses som en allvarlig kränkning. Kränkningen av de berörda familjemedlemmarna har som ovan nämnts varit allvarlig, men det yrkade skadeståndsbeloppet får anses ligga långt över de nivåer som tillämpas enligt allmän skadeståndsrätt, se bl.a. NJA 2006 s. 170 och NJA 2008 s. 915. Av intresse i sammanhanget är även NJA 2007 s. 584 där barn som utan lagstöd utsatts för

gynekologisk undersökning tillerkänts skadestånd om 15 000 kr. Som en jämförelse kan även nämnas att enligt praxis kränkingsersättning vid försök till mord ligger på nivån 100 000 kr och vid våldtäkt 75 000 kr.

Skäl finns också att skilja kränkingsersättningen åt, vilket även DO yrkat. Den kränkning C utsatts för får anses ha varit av allvarligare art än den som drabbat A och B. Tingsrätten finner att 15 000 kr vardera är en skälig ersättning för den kränkning som diskrimineringen av A och B har inneburit. C som till följd av polisanmälan hämtats och utsatts för en gynekologisk undersökning ska tillerkännas 30 000 kr.

Ska skadeståndet jämkas?

Enligt 18 § DFL kan skadestånd som utges enligt 16 § samma lag sättas ned eller helt falla bort. Kommunen har yrkat att skadeståndet ska jämkas till noll kr eftersom det föreligger särpräglade omständigheter och därvid anfört att socialtjänsten har en lagstadgad skyldighet att utreda barns behov av skydd och stöd och ska göra en polisanmälan så snart det finns misstanke om brott mot barn och att det då inte skulle vara skäligt att döma ut skadestånd, oaktat en förälder känner sig kränkt.

Tingsrätten ifrågasätter inte kommunens uppgifter om dess skyldighet att ingripa när det kan misstänkas att ett barn far illa och i viss mån står två skyddslagstiftningar mot varandra. Det har heller inte påståtts att socialtjänsten agerat med uppsåt att kränka familjen.

Frågan om jämkning av ersättningsansvaret ska dock i första hand bedömas i ljuset av diskrimineringslagstiftningens skyddssyfte och en relevant jämkningsomständighet ska beaktas endast om den är särskilt framträdande (se NJA 2008 s. 915). Möjligheten till jämkning är vidare tänkt att tillämpas restriktivt och den kränktes intresse ska beaktas när jämkning övervägs (se prop. 2002/03:65 s. 213). I det föreliggande fallet finner tingsrätten att det inte föreligger några sådana särskilt framträdande omständigheter som kan ge upphov till jämkning och vid en samlad bedömning får A, B och C:s rätt till ersättning för den kränkning de utsatts för, väga tyngre än de skäl kommunen anfört.

Rättegångskostnader

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader och delat upp de kostnader som dels är att hänföra till den preskriptionsfråga som behandlades i tingsrätten den 8 juni 2008 och som sedan kom att överklagas till såväl hovrätt som och Högsta domstolen, dels för tiden därefter. .

Kommunen har uppgett att av yrkat belopp om 259 500 kr, utgör 165 000 kr ersättning för arbetet i preskriptionsdelen och 94 500 kr i tiden därefter. Beloppet har vitsordats.

DO har uppgett att av yrkat belopp utgör att av det totala beloppet om 164 081 kr, utgör 112 000 kr ersättning för arbetet i preskriptionsdelen och 52 081 kr ersättning för tiden därefter. Beloppet har vitsordats.

Parterna har ömsom vunnit och förlorat i målet. I preskriptionsdelen vann kommunen och skall därför tillerkännas ersättning med 165 00 kr. För tiden därefter ska DO såsom vinnande part tillerkännas 52 081 kr. I enlighet med 18 kap. 4 § rättegångsbalken ska således kommunen tillerkännas ersättning med 165 000 kr - 52081 kr = 112 919 kr.

Övrigt

Sekretess ska alltjämt gälla för uppgifterna rörande A, B och C:S identitet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande, ställt till Svea hovrätt, senast den 11 maj 2010.

Erik Brattgård

Nils Pålbrant

David Harrby

UPPSALA TINGSRÄTT

DOM
2010-04-20

T 4350-07

UPPSALA TINGSRÄTT

DOM
2010-04-20

T 4350-07